

A topographic map of the Mediterranean region, showing the landmasses of Europe, North Africa, and the Middle East in shades of brown and tan, set against a deep blue sea. The map is centered on the Mediterranean basin.

André Nouschi

**Η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ
ΣΤΟΝ 20ό ΑΙΩΝΑ**

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ		9
ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ		17
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ		83
ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ		
Η ισορροπία υπό αμφισβήτηση: Οι αναταράξεις (1914-1945)		92
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	Ο πόλεμος (1914-1918)	94
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	Η ειρήνη (1918-1925)	109
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	Η περίοδος των κρίσεων (1914-1945)	126
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	Κοινωνικές ανατροπές (1914-1948)	162
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	Οι δημοκρατίες χάνουν έδαφος	198
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	Η υποχώρηση των δημοκρατιών	220
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	Η Μεσόγειος στη δίνη του πολέμου (1939-1945)	236
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ		263
ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ		
Η Μεσόγειος αποαποικιοποιημένη (1945-1973);		268
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8	Η «Λαμπρή Τριακονταετία» στη Μεσόγειο (1947-1973)	271
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9	Ύπαιθρος και χωρικοί	297
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10	Η πυκνοκατοικημένη πόλη	318
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11	Η Μεσόγειος αποαποικιοποιημένη;	338
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12	Οι δυνάμεις στη Μεσόγειο	362
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΜΕΡΟΥΣ		381

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ		
Η Μεσόγειος ακυβέρνητη (από το 1970 ως σήμερα)		384
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13	Η κρίση (1974-1998);	387
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14	Η ζωή των ανθρώπων	421
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15	Σχολείο και κουλτούρα	450
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16	Η Δημοκρατία: Μύθοι και πραγματικότητα	460
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17	Στην αυλή των μεγάλων: Το παιχνίδι των δυνάμεων	478
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18	Η Μεσόγειος φλέγεται;	489
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19	«Η ζωή και τίποτε άλλο»	501
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΜΕΡΟΥΣ		510
ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ		
Το μέλλον: Η Μεσόγειος έτοιμη να εκραγεί;		513
ΓΕΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		523
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ		543

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ο πόλεμος (1914-1918)

Ξεκινώντας από τα Βαλκάνια (δολοφονία στο Σεράγεβο, 28 Ιουνίου 1914), ο πόλεμος είχε ως αποτέλεσμα την ανακατανομή του πολιτικού όχι μόνο στη συγκεκριμένη περιοχή αλλά κυρίως στην καρδιά της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, στη Μέση Ανατολή. Ο βομβαρδισμός του Βελιγραδίου από τους Αυστρο-Ούγγρους και των αλγερινών ακτών από δύο γερμανικά καταδρομικά, καθώς και η είσοδος στον πόλεμο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στο πλευρό της Γερμανίας (Νοέμβριος 1914), είναι οι πρώτες πολεμικές ενέργειες στη Μεσόγειο. Αργότερα (Μάιος 1915), η Ιταλία –ουδέτερη στην αρχή της σύγκρουσης– συντάσσεται με τους συμμάχους, ενώ η Βουλγαρία στρέφεται προς την πλευρά της Γερμανίας και της Αυστρο-Ουγγαρίας (Οκτώβριος 1915) και η Ελλάδα (1917) μπαίνει στον πόλεμο στο πλευρό της Entente. Παραδόξως, ο πόλεμος που ξεκίνησε στα Βαλκάνια, τελειώνει στη Μεσόγειο με τη συνθηκολόγηση της Βουλγαρίας και αργότερα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ενώ το μεγαλύτερο μέρος των μαχών διαδραματίστηκε στη Γαλλία και στην κεντρική Ευρώπη. Έχει, λοιπόν, η Μεσόγειος σημαντική θέση στη σύγκρουση, παρά το γεγονός ότι η Ιταλία, τα Βαλκάνια και η Μέση Ανατολή φαίνεται να παίζουν δευτερεύοντα ρόλο, σε σχέση με το γαλλικό μέτωπο.

1. Ο ΠΟΛΕΜΟΣ

1.1 Η θέση της Μεσογείου

Η δολοφονία του Σεράγεβο καταλήγει στον πόλεμο, με τη Γερμανία και την Αυστρο-Ουγγαρία από τη μια πλευρά και τη Ρωσία, τη Γαλλία και τη Μ. Βρετανία από την άλλη. Οι χώρες αυτές έχουν σημαντικά συμφέροντα και ρόλο στη Μεσόγειο. Παρά τη συμμαχία της με το Βερολίνο και τη Βιέννη, η Ιταλία θέλει να παραμείνει έξω από τη σύγκρουση, ενώ η Ισπανία διακηρύσσει την ουδετερότητά της. Στην Αθήνα, ο έντονα γερμανόφιλος βασιλιάς Κωνσταντί-

νος (η γυναίκα του είναι Γερμανίδα) επιβάλλει στον Βενιζέλο την ουδετερότητα, ενώ ο τελευταίος πίστευε ότι το συμφέρον της χώρας βρισκόταν στο πλευρό της Μ. Βρετανίας και της Γαλλίας. Όπως φαίνεται, το Παρίσι και το Λονδίνο δεν υπολόγισαν ότι η Κωνσταντινούπολη θα συμμετείχε στον πόλεμο στο πλευρό των Γερμανών, παρόλο που ήξεραν τον σημαντικό ρόλο που έπαιζαν οι τελευταίοι στην Τουρκία. Η στρατηγική θέση της χώρας (λόγω των Στενών) ανάμεσα στη Μαύρη Θάλασσα (ρωσική) και το Αιγαίο (βρετανικό), με την κυριαρχία στη Μέση Ανατολή (από τη Συρία και την Αραβία ως τον Περσικό κόλπο), αποτελεί απειλή για τη διώρυγα του Σουέζ. Μέσω της Ερυθράς Θάλασσας, του Ινδικού Ωκεανού και της Μεσοποταμίας, η Αυτοκρατορία καλύπτει την Ινδία, όπου ζουν εκατομμύρια μουσουλμάνοι.

Όμως οι Τούρκοι ήδη έκαναν την επιλογή τους, υποδεχόμενοι δύο γερμανικά καταδρομικά, το Goeben και το Breslau, τα οποία στη συνέχεια έγιναν «τουρκικά» (11 Αυγούστου). Στις 8 Σεπτεμβρίου, οι Συνθήκες για τα δικαιώματα των χριστιανών καταργούνται και στις 27 οι Τούρκοι απαγορεύουν τη διέλευση εμπορικών πλοίων από τα Στενά. Στις 29 Οκτωβρίου, τα πρώην γερμανικά και τουρκικά πλέον πλοία βομβαρδίζουν τα ρωσικά λιμάνια. Τότε η Ρωσία, στις 2 Νοεμβρίου, κηρύσσει τον πόλεμο στους Τούρκους. Το ίδιο κάνουν με τη σειρά τους, στις 5 Νοεμβρίου, η Μ. Βρετανία και η Γαλλία και τελικά, στις 23 του ίδιου μήνα, ο Σουλτάνος της Κωνσταντινούπολης, ως χαλίφης, καλεί τους μουσουλμάνους όλου του κόσμου σε ιερό πόλεμο (τζιχάντ). Για τη Γαλλία και τη Μ. Βρετανία, οι οποίες είναι και ισλαμικές δυνάμεις, αφού υπό την κηδεμονία τους ζουν δεκάδες εκατομμύρια μουσουλμάνοι, η φετβά του Σουλτάνου κινδυνεύει να προκαλέσει ταραχές τόσο στο Μαρόκο όσο και στη Μαύρη Αφρική ή στις Ινδίες. Κανείς δεν είχε προβλέψει κάτι τέτοιο, ούτε στο Παρίσι ούτε στο Λονδίνο.

Από εκείνη τη στιγμή, η Μεσόγειος γίνεται για τους Γάλλους και τους Γερμανούς σημαντικός στρατηγικός χώρος, ιδιαίτερα από τη στιγμή που οι Γάλλοι κάνουν έκκληση στους Μαγρεβίνους να πολεμήσουν στην Ευρώπη, στην αρχή εθελοντικά, ενώ στη συνέχεια τους επιστρατεύουν. Κι αυτό, ανεξάρτητα από τον αριθμό των Ευρωπαίων της βόρειας Αφρικής που έχουν επιστρατευτεί από την αρχή του πολέμου. Παρά τις εκκλήσεις όμως πολλών μουσουλμάνων αξιωματούχων για να πολεμήσουν, όλοι οι παρατηρητές σημειώνουν ποικίλους δισταγμούς από την πλευρά του «αυτόχθονου» πληθυσμού. Πολλά μοιρολόγια καταγράφουν την απελπισία των στρατιωτών που φεύγουν, ενώ άλλα εξυμνούν τη γερμανική δύναμη, ιδιαίτερα μάλιστα εξυμνούν τον Γουλιέλμο, κυρίως μετά τις

πρώτες γαλλικές αποτυχίες στο Βέλγιο. Εξάλλου, οι στρατιές που βρίσκονταν στο Μαρόκο δυσκολεύονται να επεκτείνουν τις προηγούμενες κατακτήσεις, κυρίως στον Μέσο και Μεγάλο Ατλάντα, επειδή ο Lyautey στέλνει τους καλύτερους στρατιώτες στη Γαλλία. Πολύ πριν από το 1914, κάποιοι πολιτικοί (όπως ο Clemenceau) πίστευαν ότι ο πόλεμος θα αποσταθεροποιούσε τη θέση της Γαλλίας στο Μαγκρέμπ, ενώ το Γενικό Επιτελείο υπολόγιζε ότι το Μαγκρέμπ και η Μαύρη Αφρική θα ήταν δεξαμενές οπλιτών.

Το 1914 και το 1915 ένας αριθμός «αυτόχθονων» στρατιωτών από το Μαγκρέμπ λιποτακτεί ή επιδεικνύει κακόβουλη στάση. Το 1916, η Γαλλία στέλνει δύο μεραρχίες για να καταστείλει την εξέγερση του Ορές στην περιοχή της Κωνσταντινής. Επιπλέον, στο Μαρόκο, από τη στιγμή που ο Lyautey στέλνει τα καλύτερα στρατεύματα στη Γαλλία, αναγκάζεται να περιορίσει την επεκτατική πολιτική στις ήδη υπάρχουσες θέσεις, εκτός από τον Μέσο Ατλάντα, όπου ο Ελ Χερί ηττάται. Τέλος, στα σύνορα με τη Λιβύη, οι Γάλλοι και οι Βρετανοί κάνουν συνδυασμένες ενέργειες για να καταστείλουν την εξέγερση των Σενουσί. Η Γερμανία ενθαρρύνει τις εθνικές διεκδικήσεις ορισμένων ομάδων Μαγρεβίνων εναντίον της γαλλικής κυριαρχίας (π.χ. του τυνήσιου Μπας Χαμπά και του περιοδικού *Μαγκρέμπ*) με διάφορους τρόπους (έντυπα που μοιράζουν από την Ταγγέρη ως το Ισπανικό Μαρόκο, ραδιόφωνα και μπροσούρες, προπαγάνδα στα στρατόπεδα μαγρεβίνων αιχμαλώτων), και φυσικά με τη σύμμαχη βοήθεια του Σουλτάνου της Κωνσταντινούπολης.

1.2 Η εμπόλεμη Τουρκία

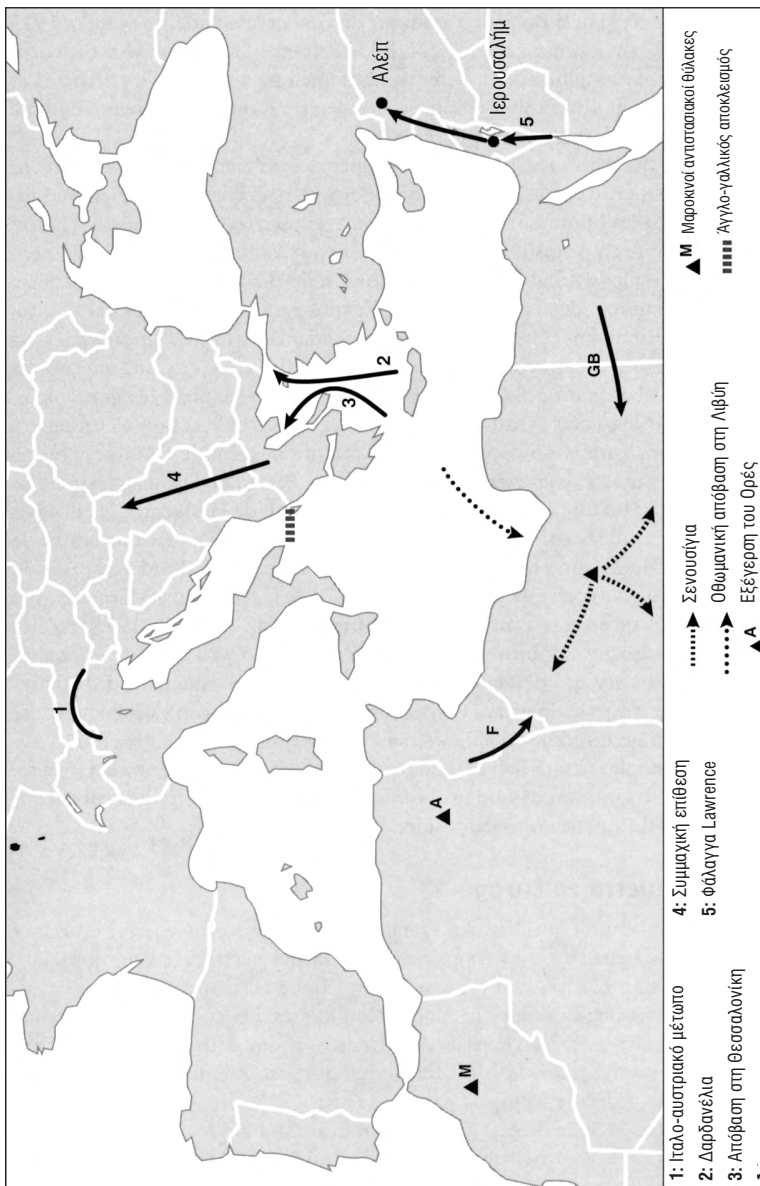
Όταν η Τουρκία κλείνει τα Στενά στην εμπορική ναυσιπλοΐα και βομβαρδίζει την Οδησό, τη Σεβαστούπολη και το Νοβοροσίσκ (29 Οκτωβρίου), οι Ρώσοι και οι σύμμαχοί τους αντιλαμβάνονται ότι θα μείνουν αποκλεισμένοι στη Μαύρη Θάλασσα, εκτός εάν σπάσουν τον αποκλεισμό των Δαρδανελίων, πράγμα που επιχειρούν το 1915. Η επιχείρηση, οργανωμένη από τον Churchill, σκόπευε να καταστρέψει τις τουρκικές πυροβολαρχίες και να επιτρέψει την απόβαση στρατευμάτων για να εγγηθούν τη διέλευση ρωσικών και συμμαχικών πλοίων. Οι επιχειρήσεις ξεκινούν τον Ιανουάριο του 1915 και διαρκούν μέχρι την αρχή του επόμενου χειμώνα, χωρίς όμως σοβαρό αποτέλεσμα. Οι Τούρκοι αντιστέκονται και απωθούν τα συμμαχικά στρατεύματα, τα οποία αναγκάζονται να υποχωρήσουν, με απώλειες εκατοντάδων χιλιάδων νεκρών και τραυματιών.

Η συμμαχική αποτυχία οδηγεί τη Βουλγαρία σε συμμαχία με τη γερμανική πλευρά, τον Οκτώβριο του 1915, ενώ η Γαλλία πείθει τους Βρετανούς να στείλουν εκστρατευτικό σώμα στη Θεσσαλονίκη, για να αποφύγουν μια βουλγαρική επίθεση εναντίον των Σέρβων. Τα στρατεύματα αποβιβάζονται χωρίς να καταφέρουν να προωθηθούν. Το «μαλακό υπογάστριο» του εχθρού, όπως το αποκαλεί ο Churchill, αντιστέκεται περισσότερο από αποτελεσματικά.

Εξάλλου, οι Τούρκοι καταφέρνουν να αποβιβάσουν αξιωματικούς στη Λιβύη, για να εμψυχώσουν το κίνημα της Σενουσίγια, που έχει αναπτυχθεί στην ενδοχώρα, εναντίον των Ιταλών. Οι τελευταίοι υποχρεώνονται να περιοριστούν σε κάποιες παράκτιες θέσεις. Μπροστά στην απειλή των Σενουσί, η οποία εμφανίζεται ανατολικά στην Αίγυπτο, δυτικά στην Τυνησία και νότια στην κεντρική Αφρική, οι Αγγλο-Γάλλοι με τους Ιταλούς αποφασίζουν να αναλάβουν συνδυασμένη δράση εναντίον τους. Από το νότιο τμήμα της Τυνησίας, από τα βόρεια παράλια και την Αίγυπτο ξεκινούν εκστρατευτικά σώματα, τα οποία το 1916-1917 εξαλείφουν την απειλή, χωρίς ωστόσο να καταστρέψουν τη Σενουσίγια. Το γεγονός αυτό έρχεται να διασκεδάσει την αποτυχία στα Δαρδανέλια και στη Μεσοποταμία, όπου οι Βρετανοί, αφού αποβιβάζονται στη Βασόρα και προχωρούν στην Άνω Μεσοποταμία, συντρίβονται από τους Τούρκους στο Κουτ ελ Αμάρα (1916).

Η μοναδική νικηφόρα επιχειρήσή τους πραγματοποιείται στο αραβικό μέτωπο, στο οποίο δεν έδιναν σημασία, χάρη στις ενέργειες του Kitchener και της ομάδας του, του Καΐρου. Τα αγγλικά στρατεύματα, υπό τις διαταγές του Lawrence, ξεκινώντας την άνοιξη του 1916 από την Τζέντα, με τη βοήθεια των δυνάμεων του Αμπντάλα, γιου του σαρίφ της Μέκκας, αναλαμβάνουν σειρά επιχειρήσεων στο σιδηρόδρομο της Μεδίνας. Οι επιχειρήσεις αυτές υποχρεώνουν τους Τούρκους να υποχωρήσουν αρχικά προς την Άκαμπα και στη συνέχεια προς την Ιερουσαλήμ, η οποία καταλαμβάνεται τον Δεκέμβριο του 1917. Από την Παλαιστίνη, οι Βρετανοί συνεχίζουν την προέλαση προς τη Δαμασκό και τα τουρκικά σύνορα (Οκτώβριος 1918). Η προέλαση αυτή, με την πένα του Lawrence και τους *Επτά στύλους της σοφίας*, παίρνει το χαρακτήρα εποποιίας, η οποία αργότερα θα βαρύνει ιδιαίτερα στο διακανονισμό που θα κάνουν οι Άγγλοι με τους Γάλλους για τα ζητήματα της Μέσης Ανατολής. Σε τούτο το εκστρατευτικό σώμα, η παρουσία των Γάλλων περιορίζεται σε ένα μικρό σώμα, με τον υπολοχαγό Massignon, το συνταγματάρχη Bremond κι έναν αξιωματικό αλγερινής καταγωγής, τον Μπεν Νταούντ, να προσπαθούν να υπερασπιστούν τα γαλλικά συμφέροντα. Όμως ο Clemenceau, κοντόφθαλμος ή

Ο Α΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

αδαής ως προς τα πολιτικά παιχνίδια, παραμελεί το μέτωπο αυτό και αφήνει στους Άγγλους τον σημαντικότερο ρόλο.

1.3 Ο πόλεμος στην Ευρώπη

Στην Ευρώπη, οι Γάλλοι πετυχαίνουν, με κάποιες δυσκολίες, να παρασύρουν τους Ιταλούς στον πόλεμο με τη δική τους πλευρά (τον Μάιο του 1915, που ορισμένοι Ιταλοί αποκαλούν «λαμπρό Μάη»). Ο κύριος αντίπαλος για την Ιταλία είναι η Αυστρο-Ουγγαρία στο Βορρά, δηλαδή στην αλπική περιοχή των Δολομιτικών Άλπεων. Οι μάχες είναι συνεχώς τρομερές σε ένταση, γιατί η μορφολογία του εδάφους, τόσο στις ιταλικές Άλπεις όσο και στα Βαλκάνια απαγορεύει κάθε δυναμική ενέργεια. Οι Ιταλοί έχουν μικροεπιτυχίες (ή υφίστανται μικροαποτυχίες), μέχρι τη μάχη του Caroretto (Οκτώβριος 1917), όπου οι Αυστρο-Ούγγροι τούς αναγκάζουν να υποχωρήσουν. Στη θάλασσα, οι Γάλλοι αποκλείουν τον πορθμό του Otranto και εμποδίζουν τα αυστριακά πλοία να βγουν από την Αδριατική. Πρέπει να φτάσουμε στο 1918 για να νικήσει η Ιταλία τον αυστριακό εχθρό στο Vittorio-Veneto.

Την ίδια περίοδο, ύστερα από πολλούς μήνες ατονίας και αφού κάμφθηκε η αντίδραση του βασιλιά Κωνσταντίνου, η Ελλάδα συμμετέχει στη σύγκρουση. Οι Γάλλοι εξαπολύουν νέες επιχειρήσεις από τη Θεσσαλονίκη, αρχικά με επικεφαλής τον Sarrailh και μετά το 1918 τον Franchet d'Esperay. Με τον Sarrailh μάλλον αποτυγχάνουν. Με τον διάδοχό του και με τα νέα δεδομένα του γενικού χάρτη των πολεμικών επιχειρήσεων, οι Γάλλοι αναγκάζουν τους Βούλγαρους να υποχωρήσουν και απελευθερώνουν τα Βαλκάνια από την Βουλγαρική και Αυστρο-Ουγγρική απειλή. Στο τέλος Σεπτεμβρίου του 1918, οι εξουθενωμένοι Βούλγαροι ζητούν ανακωχή.

Το 1918, η βουλγαρική ήττα αποτελεί άμεση απειλή για την ευρωπαϊκή Τουρκία, ενώ η αγγλική προώθηση στη Συρία συνιστά μια ακόμα απειλή για την Ανατολία. Ένα μήνα μετά τη βουλγαρική ανακωχή, οι Τούρκοι προτιμούν να σταματήσουν τον πόλεμο και ζητούν από τους Άγγλους ανακωχή (29 Οκτωβρίου). Ο Άγγλος ναύαρχος Calthorpe υπογράφει το τέλος του πολέμου με τους Τούρκους, χωρίς προηγουμένως να συμβουλευτεί τους γάλλους συμμάχους (ανακωχή του Μούδρου), οι οποίοι δέχονται την ανακωχή αργότερα (31 Οκτωβρίου 1918). Ο αρχικός υπολογισμός του Churchill αποδεικνυόταν ακριβής, μάλλον επειδή στο κύριο μέτωπο, στη Γαλλία, οι Γερμανοί υποχρεώθηκαν να υποχωρήσουν, μπροστά στη γενική επίθεση, υπό την ηγεσία του Foch. Ωστόσο,

η Γερμανία από το 1917 ωφελήθηκε από τη διάλυση του ρωσικού μετώπου, λόγω της Επανάστασης που αναστάτωσε τη χώρα από τον Φεβρουάριο του 1917, υπογράφοντας με τους Ρώσους χωριστή συνθήκη ειρήνης στο Μπρεστ-Λιτόβσκ (Μάρτιος 1918). Όταν οι Μπολσεβίκοι δίνουν στη δημοσιότητα όλες τις κρυφές συμφωνίες συνθηκών που υπέγραψε η Ρωσία, τότε οι συμμαχοί τις ανακαλύπτουν μαζί με τον υπόλοιπο κόσμο, γεγονός που δημιουργεί πραγματική δυσφορία μεταξύ αυτών και των Αράβων συμμάχων τους.

Το βιβλίο αυτό παρακολουθεί την ιστορική εξέλιξη κρατών, οικονομιών και κοινωνιών στην πάντοτε ευαίσθητη περιοχή της Μεσογείου κατά τη διάρκεια του περασμένου αιώνα. Χωρίζοντας την ύλη σε 3 μέρη και 19 κεφάλαια, ο συγγραφέας εξετάζει όλα τα μείζονος σημασίας γεγονότα από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, που αποτελεί και τη χρονική αφετηρία του κειμένου, μέχρι τους τοπικούς πολέμους στη Μέση Ανατολή και την πρώην Γιουγκοσλαβία κατά τη δεκαετία του 1990· επισημαίνει και αναλύει τις ποικίλες επιπτώσεις που προκάλεσε η αστάθεια της οικονομίας (για παράδειγμα η πετρελαϊκή κρίση του 1973)· και περιγράφει εύγλωττα την καθημερινότητα των ανθρώπων, κυρίως εκείνων οι οποίοι ανήκουν στις λιγότερο ευνοημένες τάξεις εκτός Ευρώπης. Χρήσιμη και προσιτή, ακόμα και σε μη ειδικούς αναγνώστες, η πολυεπίπεδη αυτή σύνθεση αναλύει και σειρά άλλων θεμάτων, όπως τα κινήματα ανεξαρτησίας στις χώρες της γαλλόφωνης Βόρειας Αφρικής, τις συνεχείς αλλαγές του συσχετισμού δυνάμεων, την οικολογική καταστροφή της Μεσογείου. Διαθίξεται με ποικίλα σχετικά κείμενα (επίσημα έγγραφα αλλά και ταξιδιωτικές εντυπώσεις) και συνοδεύεται από πλούσια βιβλιογραφία.

Ο **André Nouschi** είναι Ομότιμος Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Νίκαιας και διευθυντής του Κέντρου Νεότερης και Σύγχρονης Μεσογείου στο ίδιο Πανεπιστήμιο. Έχει δημοσιεύσει πολλά βιβλία και άρθρα σχετικά με τον αραβικό κόσμο, τη γαλλόφωνη βόρεια Αφρική και τη σύγχρονη Γαλλία.

ISBN 960-375-273-8

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 3273